

December 2017

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540281 Tovarp*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 - områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitat-direktiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livs-miljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitat- direktivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och natur- typer, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontakter Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skydds- beslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har till kommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”*kartverktyget skyddad natur*”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Jenny Wendel

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540281 Tovarp

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 2,3 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-06-08

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-20

Markägarförhållanden:

Privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 2001-06-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

6510 - Slätterängar i låglandet

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden:

I Natura 2000-området är de prioriterade bevarandevärdena slätterängar och kalkgräsmarker med sin värdefulla flora.

Motivering:

Områdets värden är främst knutna till den rika hävdgynnade floran med flera typiska och rödlistade arter.

Prioriterade åtgärder:

- Årlig hävd med bete respektive slätter och efterbete.
- Området bör omfattas av åtagandeplan för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel, ett

naturvårdsavtal eller av ett skötselavtal.

Beskrivning av området

Området är beläget ca 10 km sydväst om Falköping och ligger i mellanbygd/slättbygd i ett flackt landskap med en ås på vilken de två delområdena ligger. Åsen är bäst utbildad i söder och har i den nordliga förlängningen två kullar med mellanliggande lägre partier. Delområdena har ett glest trädskikt som består av björk, rönn, apel och tall. Buskskiktet är ljusöppet och består av enbuskar, nyponbuskar och någon getapel. Fältskiktet utgörs till stora delar av örtrik torräng, med flera typiska arter som ängshavre, gullviva, rödkämpar, darrgräs, backklöver m.fl. 2017 fanns även mer än 1100 plantor av backsippa. Den starkt hotade drakblomman finns i södra delområdet och den starkt hotade smalbladig lungörten finns i båda delområdena.

Området ligger inom riksintresse för naturvård, nationellt värdefulla ängs- och hagmarker samt regionalt värdefulla odlingslandskap.

Utvecklingsmark:

0,6 hektar av Natura 2000-området utgörs av utvecklingsmark med målnaturtyp 6210.

Vad kan påverka negativt

- Alla typer av exploateringsföretag, byggnation, grävning, schaktning, dikning och upplag etc. i eller i direkt anslutning till området kan förstöra eller skada naturtyper. Antingen som en direkt effekt eller genom anläggningsarbetet.
- Alltför hård hävd eller hävd vid fel tidpunkt riskerar att försämra örternas långsiktiga överlevnad. Dessutom leder minskad blomning och pollenproduktion till att nektar- och pollensamlade insekter missgynnas.
- För svag eller utebliven hävd förändrar artssammansättningen och leder till att buskar och träd kan breda ut sig. Många av arterna är konkurrenssvaga, vilket innebär att om buskar och ljung breder ut sig minskar örternas möjlighet till fortlevnad och spridning.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag kan påverka naturtyperna negativt.
- Spridning av kemikalier som bekämpningsmedel och växtnäringssämnen, gödsel kan påverka artsammansättningen negativt. Även utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar kan påverka floran negativt.
- För naturtyperna främmande arter kan påverka konkurrensförhållanden, predationstryck och orsaka sjukdomar.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken, MB). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Förutom Natura 2000-bestämmelserna omfattas området av ett naturvårdsavtal t.o.m. 2029. Ett långsiktigt skötselavtal, naturvårdsavtal eller en åtagandeplan för betesmarker och slätterängar med särskild skötsel bör finnas även efter 2029. 2017 ingår största delen av området i åtgärdsprogrammet för stäppartade torrängar.

Skötsel:

- Årlig hävd med bete respektive slåtter med efterbete. Vid slåtter är det viktigt att den görs på sensomnaren med skärande redskap som lie eller motormanuell slåtterbalk. Höet bör ligga kvar och fröa av sig ett par dagar innan det förs bort.
- Torrängarna kan vissa år brännas tidigt på våren för att minska förnaansamlingen. Senaste bränningen gjordes 2014.
- Røjning av uppkommande sly vid behov.

Övrigt:

När det gäller skötsel som ska gynna drakblomma så pågår studier sedan 2009 på Stockholms Universitet.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 0,79 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen utgör ungefär en tredjedel av Natura 2000-området och finns i södra delområdet. I det glest busk- och trädklädda området finns mycket rikligt med typiska arter, bl.a. ängshavre, backsmultron, harmynta, käringtand, backklöver, klasefibbla, lundtrav, rödkämpar, sommarfibbla, trollsmultron, vildlin, jordtistel.

Generell beskrivning:

Torra till friska, hävdpräglade kalkrika gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett mycket stort inslag av örter. Naturtypen har utvecklats genom långs hävdkontinuitet men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Ibland kan dessa marker vara viktiga orkidèlokaler (6211). Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Typiska arter för naturtypen är bl.a. kärlväxterna spåtistel, låsbräken, trollsmultron, käringtand, ängshavre, jungfrulin och fjärilarna mindre blåvinge, skogsvisslare och silversmygare.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av Kalkgräsmarker (6210) ska vara minst 0,79 hektar. Regelbunden hävd genom bete (ej vintertid), slåtter eller slåtter med efterbete ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. gammalt fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig.

Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur eller sambete med vall, ska förekomma. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Igenväxningsvegetation, vedartad eller örtartad, ska inte förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Enstaka värdefulla träd, t.ex. bärande och blommande träd, hålträd, hagmarksträd, gamla etc. ska förekomma. Enstaka värdefulla buskar t.ex. bärande och blommande buskar och snår ska förekomma. Enstaka fysiska strukturer i form av odlingsrösen, block och stenmurar etc. ska förekomma. Typiska kärlväxter ska ha allmän-riklig förekomst. Typiska fjärilsarter ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen är för närvarande gynnsamt, men riskerar att försämrans om hävden upphör.

6510 - Slätterängar i låglandet

Areal: 0,32 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen finns i Natura 2000-områdets norra delområde. Slätterängen har ett glest busk- och trädskikt. I fältskiktet finns mycket rikligt av typiska arter, bl.a. rödkämpar, gullviva, prästkrage, brudborste, klasefibbla, liten blåklocka, darrgräs, lundstarr, stor blåklocka, vildlin, vårfingerört.

Generell beskrivning:

Artrika, torra – friska, hävdpräglade ängar. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slätterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid). Krontäckning av träd och buskar är 0 – 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Typiska arter (kärlväxter) är: kattfot, slättergubbe, slätterfibbla, ormrot, darrgräs, Jungfru Marie nycklar, nattviol, prästkrage, jungfrulin, svinrot, rödklint, ängsnycklar, hirsstarr, pillerstarr m.fl. samt (fjärilar): ängspärlemorfjäril, skogsvisslare, vitfläckig guldvinge, slättergräsfjäril, skogsnätfjäril, ängsblåvinge, smultronvisslare m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, förnaansamling, ökad näringsstatus, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter

Bevarandemål

Arealen Slätterängar i låglandet (6510) ska vara minst 0,32 hektar. Regelbunden slätter, vid traditionell tidpunkt, och efterbete ska påverka gräsmarken. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngra sig. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur eller sambete med vall, ska förekomma. Krontäckningen av träd och buskar ska saknas eller vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma.

Enstaka fysiska strukturer i form av stenmurar, odlingsrösen etc. ska förekomma.

Enstaka värdefulla träd, t.ex. bärande och blommande träd, hålträd, hagmarksträd, gamla träd etc. ska förekomma. Enstaka värdefulla buskar t.ex. bärande och blommande buskar, snår och brynbildande buskar ska förekomma. Det ska finnas födoresurser såsom pollen- och nektarresurser som kan utnyttjas av framförallt olika fjärilsarter. Typiska och karakteristiska kärlväxter och insekter ska förekomma.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet för naturtypen är för närvarande gynnsamt, men riskerar att försämrans om hävden upphör.

Dokumentation

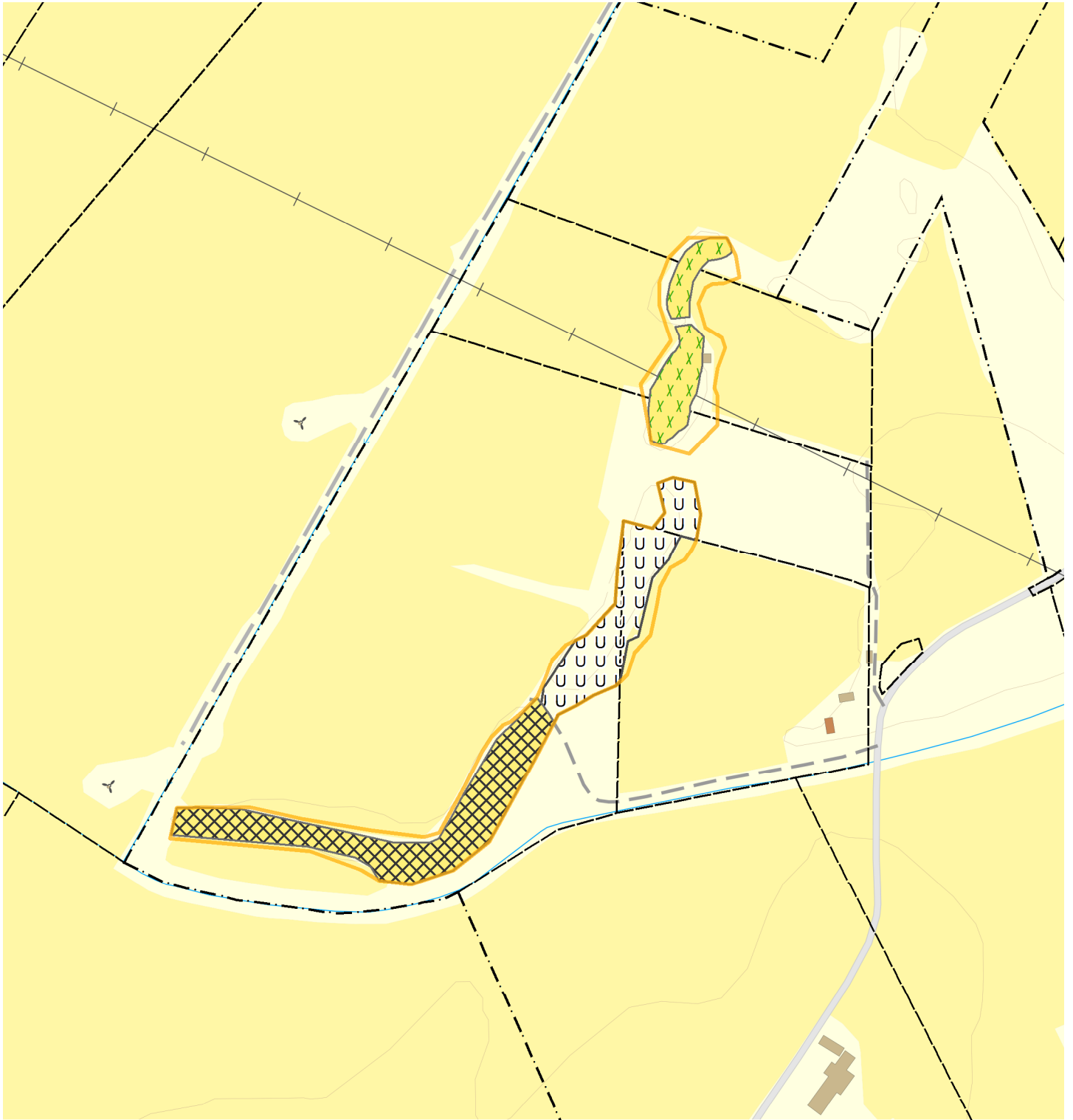
- Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2017-04.
- Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1994: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. Rapport 1994:19.
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 1999: Miljöövervakning av örtrika torrängar i Skaraborg 1998. Rapport 1999:3.
- Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/. 2017-04.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning
2. Naturtypskarta

**Natura 2000-naturtypskarta, Tovarp SE0540281
Falköpings kommun**

 Natura 2000
Habitatdirektivet

 6210 -
Kalkgräsmarker

 6510 - Slätterängar
i låglandet

 Utvecklingsmark